

РОЗДІЛ 3

РОБОТА ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ В УМОВАХ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

УДК 378:004
ББК 74.58+32.973.202

Т.П. Березюк
м. Вінниця, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Кризові процеси в економіці України та соціально-культурній сфері, впровадження нетрадиційних форм господарювання, перехід до ринкових відносин, роздержавлення і приватизація підприємств і організацій зумовлюють необхідність оновлення змісту професійної підготовки фахівців у галузі економіки, органів державного управління, фінансово-кредитної системи.

Особливого значення набуває вдосконалення підготовки студентів вищих економічних навчальних закладів до професійної діяльності. Перед навчальними закладами професійної освіти постає завдання забезпечити підготовку кваліфікованих кадрів, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до творчості, професійного розвитку, освоєння й упровадження наукових та інформаційних технологій. Для вирішення цього завдання необхідно реалізувати цілу низку важливих умов, однією з яких є широке використання сучасних інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню окремих питань використання інформаційних технологій у навчанні присвячені роботи вітчизняних і зарубіжних науковців: А. Єршова, І. Роберта; М. Жалдака, В. Монахова; Р. Гуріна, Р. Гуревича, П. Стефаненка, В. Безпалька, І. Богданової, М. Шкіля, Н. Морзе та інші. У роботах Н. Мальцевої, О. Лисікової, Т. Ладижнікова розкриті окремі аспекти інформатизації вищої економічної освіти. Багато дослідників відзначають, що застосування інформаційних технологій навчання виступає як потужний виховний, методичний і дидактичний стимул підвищення якості навчального процесу. Однак, аналіз психологічної, педагогічної, методичної і наукової літератури свідчить про те, що, професійна підготовка майбутніх економістів потребує вивчення та побудови якісно нової системи навчання, орієнтованої на використання сучасних інформаційних технологій.

Метою даної статті є аналіз шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх економістів в умовах впровадження сучасних інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Поняття інформаційні технології є відносно новим у педагогіці, немає єдиної точки зору на його зміст, характеристики і обсяг, кожен науковець виділяє те, що вважає найбільш важливим для свого дослідження. Більше того, швидка зміна структури, параметрів інформаційних засобів, їх можливостей, цільового призначення, методик використання визначає подальше переосмислення змісту цього поняття. У літературі зустрічаються поняття дуже близькі за значенням і тісно пов'язані з поняттям «інформаційні технології навчання», зокрема такі як «нові інформаційні технології у навчанні», «сучасні інформаційні технології навчання», «нові інформаційні технології

освіти», «технології комп'ютерного навчання» та інше. У більшості випадків інформаційна технологія навчання розглядається як:

1) комплекс навчальних і навчально-методичних матеріалів, технічних і інструментальних засобів обчислювальної техніки навчального призначення, методи й організаційні форми навчання, а також система наукових знань про роль і місце засобів обчислювальної техніки в навчальному процесі, про форми і засоби їх застосування для підвищення ефективності діяльності викладача і учня (В. Монахов);

2) сукупність методів і технічних засобів збору, організації, збереження, опрацювання, передачі й подання інформації, що розширює знання людей і розвиває їхні можливості щодо керування технічними та соціальними проблемами (М. Жалдак);

3) процес підготовки і передачі інформації тому, кого навчають, за допомогою програмно-апаратних засобів і пристроїв, що функціонують на базі мікропроцесорної техніки, а також сучасних засобів і систем інформаційного обміну, які забезпечують операції зі збору, продукування, нагромадження, зберігання, обробки й передачі інформації (І. Роберт);

4) педагогічна технологія, яка використовує спеціальні засоби, програмні і технічні засоби (кіно, аудіо- і відео засоби, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією (Р. Гуревич).

Результати цих досліджень дають підставу вважати, що сучасні інформаційні технології в навчанні – це інформаційно-освітнє середовище, яке забезпечує задоволення різноманітних інформаційних потреб тих, хто навчає, і тих, хто навчається.

Стосовно впровадження інформаційних технологій навчання, то головними напрямками їх використання ми вважаємо такі:

- використання інформаційних технологій в управлінні вищим навчальним закладом;
- використання інформаційних технологій у навчальному процесі;
- використання інформаційних технологій у наукових дослідженнях.

За кожним із цих напрямків у багатьох ВНЗ України за останні роки зроблено чимало. Але в даній статті зупинимось на тих конкретних шляхах використання нових інформаційних технологій за кожним із названих напрямків, розвиток яких, на нашу думку, є найбільш актуальним і перспективним.

Чимало українських навчальних закладів застосовують інформаційні технології в управлінні навчальним закладом. За допомогою цих технологій створюється розклад занять, організовується документообіг, створюються бази даних «Професорсько-викладацький склад ВНЗ», «Студенти», «Випускники», «Навчальні плани», «Нормативні документи, що регламентують діяльність ВНЗ» тощо.

В останні роки з'явилися деякі нові продукти, використання яких може сприяти підвищенню ефективності всіх складових процесу розробки та реалізації управлінського рішення: одержання необхідної інформації, розробка управлінського рішення, доведення управлінського рішення до виконавців, контроль за виконанням управлінського рішення. Так, фірма Політек Софт (м. Київ), пропонує розробки для управління навчальним процесом «ПС-Абітурієнт», «Деканат», «Бібліограф», «Колоквіум», «ПС-персонал» (див., <http://politek-soft.kiev.ua>). Удосконалення даних розробок є введення системи електронного журналу, за допомогою якого можна було б відслідковувати успішність студентів, визначати рейтинг. За допомогою SMS, E-mail або Internet надавати батькам інформацію про навчальну успішність студентів. Інформацією про успішність студентів можуть цікавитись майбутні роботодавці.

Важливим напрямком у поширенні сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі студентів економічного профілю є використання мультимедійних освітніх продуктів для вивчення різних навчальних дисциплін. Як правило, компакт-диски з такими продуктами містять виклад навчального матеріалу за допомогою мультимедійних засобів і тести для

перевірки рівня засвоєння цього матеріалу. Наприклад, компакт-диск «Бухгалтерський облік + 1С 7.7» (навчальний цент «Данко») містить такі основні розділи:

- законодавство України – основні нормативні акти, з якими працює бухгалтер;
- П(С) БО – Положення (Стандарти) бухгалтерського обліку;
- облікова політика – приклад складання облікової політики підприємства, приклади наказів і Положень про облікову політику;
- практикум з 1С: Бухгалтерія 7.7. До цього блоку належать 14 методичних матеріалів, кожен з яких відповідає за окрему ділянку бухгалтерського обліку. Система викладу матеріалу побудована на прикладі ведення бухгалтерського обліку певного підприємства, в якому дуже детально описується кожний рух бухгалтера в системі 1С 7.7;
- конспект лекцій з теорії бухгалтерського обліку;
- порядок документообігу – структура ведення первинної документації;
- план рахунків;
- типові проводки – перелік основних типових проводок, які зустрічаються в бухгалтерському обліку з роз'ясненням кожної господарської операції;
- тестування.

На нашу думку, нині як студентів, так і викладачів необхідно стимулювати до більш активного відвідування освітніх порталів з метою ефективного використання інформаційних ресурсів навчального, навчально-методичного, довідкового призначення. Особливістю таких порталів є те, що користувач за допомогою веб-інтерфейсів, системи пошуку та навігації, баз даних тощо має доступ як до інформації, яку розміщено на самому порталі, так і до інформації, яку розміщено на інших порталах і сайтах. Наприклад, *Economicus.Ru* – економічний портал, головною метою якого є надання інформації з широкого спектру економічних дисциплін. Серед проектів порталу: 1) «Галерея економістів» – роботи, біографії, портрети відомих економістів, починаючи з давніх часів і до сьогодення; 2) «Навігатор» – ретельний каталог економічних ресурсів Інтернету; 3) «50 лекцій з мікроекономіки» – найбільш повний збірник лекцій з економічної теорії; 4) «Мікроекономіка» – книга з курсу мікроекономічної теорії; 5) «Основи економіки» – підручник з початкового курсу економіки.

Поширюється використання в навчальному процесі віртуальних бізнесових практикумів, економічних on-line ігор (наприклад, «Директор» і «Моделювання економіки та менеджменту», Інтернет – доступ <http://www.economica.ru>), економічних електронних бібліотек (див., наприклад, <http://eur.kulichki.net>), які створюються для ефективної роботи користувачів на високопродуктивних обчислювальних ресурсах мережі Internet.

Системи віртуальної реальності – це комп'ютерні системи, що задіюють не тільки зоровий і слуховий аналізатори, а й такі органи чуттів, як дотик, нюх та інше. В ідеалі віртуальна реальність дозволяє створити такі ситуації, реальність або уявність яких людина не в змозі визначити. Цю властивість можна дуже вдало застосувати в професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі. Наприклад, система пропонує штучно створену проблемну ситуацію в сфері бізнесу. Ситуація змінюється залежно від того, які рішення приймає користувач. Система, як правило, не визначає правильності того чи іншого рішення, а наочно демонструє його наслідки. Таким чином майбутній фахівець намагається вирішити проблемну ситуацію з професійної тематики, уникаючи, як за умов реального життя, ризику банкрутства в бізнесі тощо. При цьому практично засвоюються різноманітні методи розв'язання професійних завдань, а також стратегії прийняття оптимальних рішень для досягнення бажаних результатів.

Цікавим прикладом використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі є створення on-line курсів (див., наприклад, економічних on-line курсів <http://economytheory.narod.ru>). Використання on-line курсів, які підтримуються розвинутими

програмними засобами, дозволяє викладачам з різних навчальних закладів і навіть, з різних країн співпрацювати через Internet, створюючи творчі колективи, що дозволяють інтегрувати їхній досвід. У майбутньому такі колективи викладачів будуть не лише обмінюватися методами навчання та оцінювання, а й створювати спільні інтерактивні навчальні посібники й розробляти методики навчання. У процесі роботи з on-line підручником студенти здобувають досвід використання сучасних інформаційних технологій у практичній діяльності.

За наявності інтерактивного програмного, технологічного навчального комплексу на основі SMART Board, який більш відомий під назвою «інтерактивна дошка», є можливість створювати інтерактивне інформаційно-комунікаційне середовище, в якому здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців.

Поєднання в комплексі SMART Board функцій звичайної дошки і сучасного комп'ютера дає можливість:

- безпосередньо створювати навчальні елементи на занятті;
- демонструвати слайди, відео, робити позначки, малюнки, креслити різні схеми як на звичайній дошці;
- під час демонстрації слайдів чи відео, робити нотатки, вносити потрібні зміни;
- зберігати будь-які зображення як комп'ютерні файли для подальшого редагування, друкування на принтері, розсилання факсом або електронною поштою;
- якщо потрібно використовувати віртуальну клавіатуру;
- фіксувати окремі етапи виступу і в разі необхідності миттєво повертати на екран раніше зроблений запис або слайд.

Використання «інтерактивної дошки» в навчанні фахівців економічної галузі дає можливість викладачам ефективно проводити лекції, практичні, лабораторні, семінарські заняття. А також відкриває широкі можливості професійній діяльності майбутнього економіста, наприклад, на основі комплексу можливе створення реклами, презентацій проектів.

Аналіз публікацій і реальної практики роботи українських ВНЗ свідчить про те, що ще недостатньо реалізуються такі напрямки застосування сучасних інформаційних технологій, як участь студентів у різноманітних змаганнях професійного спрямування в мережі Internet. Для участі в подібних змаганнях, як правило, достатньо мати електронну пошту, але WWW суттєво розширює можливості учасника. На наш погляд, залучення студентів до участі в подібних змаганнях сприяє зміцненню їхньої мотивації до найбільш раціонального використання інформаційних можливостей Інтернету, поглиблює й зміцнює їхні пізнавальні, професійні інтереси, сприяє озброєнню студентів навичками самостійного ефективного навчання з використанням сучасних інформаційних технологій.

Важливим напрямком поширення сучасних інформаційних технологій в освіті, на наш погляд, є створення персональних сайтів викладачів. На таких сайтах, як правило, викладач розміщує загальні відомості про себе; подає список своїх публікацій; нагород і відзнак; інформацію про участь у конференціях, семінарах, проектах; електронні підручники; форум, який дає змогу студентам висловити думки про дисципліни, рівень їх викладання, внести зауваження, пропозиції, щодо покращення змісту або якості навчання курсу.

Ефективною формою організації наукових досліджень студентів з використанням сучасних інформаційних систем став навчальний телекомунікаційний проект.

Під навчальним телекомунікаційним проектом розуміємо спільну навчально-пізнавальну, дослідницьку, творчу або ігрову діяльність студентів-партнерів, що організується на основі комп'ютерної телекомунікації, має спільну проблему, мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення спільного результату діяльності [4].

Телекомунікаційні проекти надають можливість не лише передавати студентам ті чи інші знання, але й дозволяють вчити здобувати ці знання самостійно за допомогою величезних можливостей глобальної комп'ютерної мережі Internet, вміти користуватися набутими знаннями для розв'язування нових пізнавальних і професійних задач, виховувати відчуття приналежності до єдиної спільноти.

Важливою рисою телекомунікаційного проекту є його міжпредметний характер, оскільки розв'язання проблеми, яка закладена в будь-якому проекті, завжди потребує інтегрованих знань.

Вищезазначені положення можуть бути реалізовані під час створення професійних навчальних телекомунікаційних проектів, майбутніми фахівцями економічного профілю.

Використання телекомунікацій дозволяє залучити до розробки та наукового керівництва дослідницькими проектами, консультування учасників – фахівців економічної галузі.

Висновки. Окреслений у цій статті перелік шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх економістів в умовах впровадження сучасних інформаційних технологій не є вичерпним. Удосконалення діяльності ВНЗ щодо використання сучасних інформаційних технологій у підготовці економістів – копітка й безперервна робота, але без такої роботи неможливо задовольнити інформаційні потреби керівників, викладачів і студентів, сформувати в них необхідний рівень інформаційної культури, забезпечити сучасний рівень якості професійної економічної підготовки, досягти необхідного рівня мобільності, забезпечити гармонійне поєднання наукової й навчальної діяльності.

Література:

1. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2004. – 365 с.
2. Калашнікова С. Механізми забезпечення інноваційного організаційного розвитку сучасного університету // Вища школа. – 2009. – №11. – с. 17-22.
3. Монахов В. М. Что такое новая информационная технология обучения // Математика в школе. – 1999. – №2. – с. 47-52.
4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е.С.Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров; Под ред. Е.С. Полат. – М: Издательский центр «Академия», 2000. – 272 с.
5. Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования. – М.: Школа-Пресс, 1994, – 205.
6. Ткаченко Т. В. Використання сучасних інформаційних технологій, наочності та технічних засобів навчання в навчальному процесі/ Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми// Зб. наук. пр. – Випуск 17/ Редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – с. 441-446.

У статті розглядаються шляхи вдосконалення професійної підготовки майбутніх економістів в умовах впровадження сучасних інформаційних технологій.

Ключові слова: професійна підготовка, мультимедійні освітні продукти, освітні портали, on-line ігри, електронні бібліотеки, on-line курси, інтерактивна дошка, телекомунікаційні проекти.

В статье рассматриваются пути совершенствования профессиональной подготовки будущих экономистов в условиях внедрения современных информационных технологий.

In the article the ways of perfection of professional preparation of future economists are examined in the conditions of introduction of modern information technologies.